

C-807/23. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. december 29.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Oberster Gerichtshof (Ausztria)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. október 16.

Fellebbező fél:

DF

Ellenérdekű fél:

Rechtsanwaltskammer Wien

Az alapeljárás tárgya

„Az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel – Ügyvédi képzés – Beszámítható időszakok és törzsidőszakok – Külföldön végzett tevékenység”

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az uniós jog értelmezése, EUMSZ 267. cikk

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

Úgy kell-e értelmezni a munkavállalók szabad mozgásáról szóló EUMSZ 45. cikket, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az osztrák ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel feltétele, hogy a jelölt gyakorlati képzésének (képzési idő) egy részét ügyvédjelöltként kötelezően Ausztriában, azaz belföldön egy ügyvédnél töltsse („törzsidőszak”), míg a gyakorlati képzés (képzési idő) ezen részének teljesítéséhez nem elegendő egy másik EU-tagállamban működő ügyvédnél történő munkavégzés, még akkor sem,

ha ott ezt a munkát egy Ausztriában az osztrák jog területén ügyvédi tevékenységre jogosult ügyvéd felügyelete mellett végzi?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

EUMSZ 45. cikk

Az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

A legalább hároméves szakoktatást és szakképzést lezáró felsőfokú oklevelek elismerésének általános rendszeréről szóló, 1988. december 21-i 89/48/EGK tanácsi irányelv

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälten sowie die Erbringung von Rechtsdienstleistungen durch international tätige Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälten in Österreich (a szolgáltatások szabad mozgásáról és az európai közösségi ügyvédek letelepedéséről, valamint a nemzetközileg tevékenykedő ügyvédek által Ausztriában nyújtott jogi szolgáltatásokról szóló szövetségi törvény; a továbbiakban: EIRAG)

Rechtsanwaltsordnung (az ügyvédi tevékenységről szóló törvény, a továbbiakban: RAO)

30. § (1) Az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel céljából valamely ügyvédnél folytatott gyakorlat megkezdésekor az osztrák állampolgárság, az Európai Unió valamely tagállama, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam vagy a Svájci Államszövetség állampolgárságnak az igazolása, valamint az osztrák jogi tanulmányok elvégzésének (3. §) igazolása mellett bejelentést kell tenni a bizottságnak. Az ügyvédnél töltött gyakorlati idő (2. § (2) bekezdés) csak e bejelentés beérkezésétől számítandó.

§ 2 (2) Az (1) bekezdés szerinti gyakorlat időtartama öt év. Ebből belföldön legalább hét hónapot bíróságon vagy ügyészségen, és legalább három évet ügyvédnél kell eltölteni.

(3) A gyakorlat azon időtartamába, amelyet nem kötelezően bíróságon, ügyészségen vagy ügyvédnél kell eltölteni, az alábbiak is beszámítanak:

1. Az osztrák jogi tanulmányokat (3. §) követő egyetemi tanulmányok legfeljebb hat hónapig tartó időszakai, ha e tanulmányokkal összefüggésben a jelölt további jogtudományi fokozat szerzett;

2. az (1) bekezdésben foglalttal egyenértékű külföldi gyakorlat, ha ez a tevékenység hasznos volt az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából.

3. bármely más gyakorlati jogi szakmai tevékenység belföldön vagy külföldön, amennyiben ez a tevékenység hasznos volt az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából, és azt a jelölt megfelelő képesítéssel rendelkező személy vagy szervezet felügyelete alatt végezte.

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 Az elsőrendű fellebbező, DF 2022. január 14-i elektronikus levelében kérte a Rechtsanwaltskammer Wientől (bécsi ügyvédi kamara, Ausztria; a továbbiakban: RAK) az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvételét és a RAO 15. §-ának (3) bekezdése alapján a képviseleti jogosultságot igazoló igazolvány („kleine Legitimationsurkunde”) kiállítását. E célból benyújtotta a másodrendű fellebbező, az ügyvédjelölti joggyakorlatot felügyelő KI által aláírt, kérelmet tartalmazó nyomtatványt is.
- 2 DF 2022. március 7-i levelében – az erre vonatkozó kérdésre válaszolva – arról tájékoztatta a RAK-ot, hogy Jones Day-nél dolgozik Frankfurt am Mainban (Németország), amely egyben lakóhelye és szokásos tartózkodási helye is. Bécsben másodlagos lakóhellyel rendelkezik. Az ügyvédjelölti joggyakorlatát felügyelő ügyvéd egy osztrák ügyvéd, a Jones Day frankfurti irodájának tagja. Osztrák és más ügyfeleknek ad tanácsot az osztrák joggal kapcsolatban, és képviseli őket osztrák hatóságok és bíróságok előtt. DF is elkíséri őt az ilyen tárgyalásokra. Hetente többször lép kapcsolatba osztrák hatóságokkal és bíróságokkal annak érdekében, hogy képviselje az ügyvédjelölti joggyakorlatát felügyelő ügyvéd ügyfeleit.
- 3 DF megküldte a Jones Day-jel kötött munkaszerződését is. E szerződés a német jog hatálya alá tartozott, és DF munkavégzésének helye Frankfurt am Main volt.
- 4 KI 2022. április 20-i levelében megküldött többek között egy áttekintő listát az elsőrendű fellebbező által az osztrák jog területén a 2022. január 1. és április 14. közötti időszakban végzett munkákról.
- 5 A bécsi RAK hatáskörrel rendelkező osztálya 2022. június 14-i határozatával elutasította az elsőrendű fellebbezőnek az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvételére és a képviseleti jogosultságot igazoló igazolvány kiállítására irányuló kérelmeit. A RAO 30. §-ának (1) bekezdése nem tartalmaz ugyan földrajzi előírásokat az ügyvédjelölti nyilvántartásba vétel előfeltételeként, e rendelkezés hivatkozik azonban a RAO 2. §-ának (2) bekezdésére, amely abból indul ki, hogy az ügyvédjelölt belföldi ügyvédnél végez tevékenységet.
- 6 Ezt a határozatot az elsőrendű fellebbező megtámadta. A bécsi RAK bizottsága (plénium) azonban 2022. szeptember 6-i határozatával helybenhagyta azt, és

elutasította az elsőrendű fellebbező kérelmét. Ennek kapcsán a következőket fejtette ki:

- A másodrendű fellebbező a Jones Day, az Egyesült Államok Ohio államának joga szerint működő, clevelandi székhelyű korlátlan felelősségű társaság tagja. Irodájának székhelye Bécsben található, de 2016. november 15. óta állandó külföldi tartózkodása miatt távollévőként van nyilvántartva.
 - Az elsőrendű fellebbező megfelel az ügyvédjelöltként való nyilvántartásba vétel személyi feltételeinek; az elutasításnak nincs oka.
 - A munkaviszonya nem a másodrendű fellebbezővel áll fenn, hanem a frankfurti Jones Day irodával.
 - Az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvételt azért tagadták meg, mert ennek előfeltétele egy belföldi ügyvédnél végzett tevékenység.
- 7 A másodrendű fellebbező már ezt megelőzően, 2022. szeptember 1-jén értesítette a Jones Day nevében a bécsi RAK-ot arról, hogy az elsőrendű fellebbező munkaviszonya 2022. augusztus 31-én megszűnt.
- 8 A fellebbezők a 2022. szeptember 6-i határozat ellen az Oberster Gerichtshofhoz (legfelsőbb bíróság, Ausztria) fordultak.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 9 A fellebbezés csak „az elsőrendű fellebbezőnek a 2022. január 14. és 2022. augusztus 31. közötti időszakra vonatkozó, az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való visszamenőleges hatályú felvételére” irányul, így a kérdést előterjesztő bíróságnak csak e tekintetben kell megvizsgálnia a megtámadott határozatot. DF-nek a Jones Day-nél fennálló munkaviszonya 2022. augusztus 31-én megszűnt, így a számára kiállított képviseleti igazolvány ezen a napon érvényét veszítette volna. Ettől az időponttól fogva tehát már nem fűződött jogi érdek a képviseleti igazolvány kiállításához. Az ügyvédnek nem fűződik önálló érdeke ahhoz, hogy egy ügyvédjelöltet felvegyenek az ügyvédjelöltek nyilvántartásába. A másodrendű fellebbező jogi érdekeltiségének hiánya miatt a kérdést előterjesztő bíróság elutasította a fellebbezését.
- 10 Az ügyvédjelölt csak akkor láthat el képviseletet bíróságok és hatóságok előtt, ha felvették az ügyvédjelöltek nyilvántartásába (*B. Fink in Murko/Nunner-Krautgasser* [szerk.], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, RAO 30. §-a, 5. pont). Az RAO 30. §-a (1) bekezdésének utolsó mondatában említett, a bejelentés kézhezvételének időpontjára „visszaható hatály” csak a joggyakorlati idő beszámítására vonatkozik, nem pedig a képviseleti jogosultság keletkezésére (*B. Fink* ugyanott, 4. pont; OGH [legfelsőbb bíróság, Ausztria] 2014. 10. 02., 24 Os 6/14h).

- 11 Ha a nyilvántartásba vételt kérő személy a határozat meghozatalának időpontjában már kilépett az ügyvédi irodából, nincs helye visszamenőleges hatályú nyilvántartásba vételnek. Ebben a helyzetben azonban el kell ismerni a nyilvántartásba vételt kérő személynek a nyilvántartásba vétel feltételeinek teljesüléséhez fűződő jogi érdekét, ami viszont a joggyakorlati idő beszámíthatóságának előfeltétele (ezt már megállapította: OBDK 1993. 10. 25., Bkv 7/92 AnwBl 1994, 531 és 1998. 10. 30., Bkv 5/98 AnwBl 1999, 175). A jelen esetben tehát nem a visszamenőleges hatályú bejegyzésről kell ítéletet hozni, hanem azt kell kimondani, hogy az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel feltételei teljesültek-e, és ha igen, mely időszakban.
- 12 A RAO 30. §-ának a RAO 2. §-ának (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdése értelmében az Ausztriában ügyvédi tevékenységet folytató ügyvédnél teljesítendő joggyakorlat megkezdésekor bejelentést kell benyújtani az illetékes RAK bizottsághoz az ügyvédjelölti nyilvántartásba való felvétel iránt, amelyhez csatolni kell az osztrák állampolgárság igazolását és az osztrák jogi tanulmányok elvégzésének igazolását, ahol a joggyakorlati idő (képzési idő) öt év.
- 13 A belföldön töltendő joggyakorlati időt „törzsidőszaknak” is nevezik. Emellett vannak „beszámítható időszakok”, amelyeket nem feltétlenül kell belföldi bíróságon, ügyészségen vagy ügyvédnél tölteni, pl. egyenértékű tevékenység külföldön.
- 14 A külföldi beszámítható időszakok lehetőségét 1973-ban teremtették meg; az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétel azonban továbbra is csak akkor volt lehetséges, ha belföldi ügyvédi irodával létesítettek munkaviszonyt, mivel nem született ellenkező értelmű szabályozás. A „praxis” kifejezés munkahelyként is értendő, amely belföldi földrajzi vonatkozást fejez ki.
- 15 A jelen ügyben az elsőrendű fellebbező az Egyesült Államok Ohio államának joga szerint működő ügyvédi irodánál állt alkalmazásban, amelynek Frankfurt am Mainban, DF munkahelyén van egy fióktelepe. DF tehát egy németországi praxissal létesített munkaviszonyt. Ez nem minősülhet belföldi joggyakorlatnak, még akkor sem, ha az osztrák jog területén, osztrák ügyvéd felügyelete mellett dolgozik. A Frankfurt am Mainból történő munkavégzés még a modern kommunikációs lehetőségeket figyelembe véve sem pótolhatja a bíróságokkal és hatóságokkal való kapcsolattartás azon intenzitását, amelyet az ausztriai képzés biztosít. Az sem tűnik életszerűnek, hogy az elsőrendű fellebbező Frankfurt am Mainból utazik kifejezetten az osztrák bíróságok és hatóságok előtti tárgyalásokra – különösen azon körülmény fényében, hogy az általa kért képviseleti jogosultságot igazoló igazolvány csak nagyon korlátozott képviseleti jogot biztosít. Az osztrák választottbírósági jog azon területén, amelyen a másodrendű fellebbező állítása szerint túlnyomórészt tevékenykedik, nem kötelező az ügyvédi képviselet, így elképzelhető a képviseleti jogosultságot igazoló igazolvánnyal való képviselet (*Rohregger in Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek, RAO*¹⁰ 15. § 23. pont), de ez a kis terület nem alkalmas az ügyvédi szakmai profilnak megfelelő átfogó képzés biztosítására.

- 16 A bécsi RAK honlapján megtalálható a szakmai gyakorlatok elismerésére vonatkozó kritériumok listája, amely kimondja, hogy a nem Ausztriában, osztrák ügyvédnél teljesített szakmai gyakorlat csak a beszámítható időszakként vehető figyelembe. Ezt a gyakorlatot tehát a fellebbezőknek ismerniük kellett. Ez a szabályozás azért is tűnik helyénvalónak, mert egyébként megoldhatatlan kérdések merülnének fel azzal kapcsolatban, hogy a joggyakorlatot felügyelő ügyvédnek melyik külföldi országban lehet irodája, illetve hol lehet az ügyvédjelölt munkavégzésének helye – csak német nyelvű külföldi országban, szomszédos országokban, az Európai Unióban stb.
- 17 Ezen túlmenően a szakmai felügyelet is azon követelmény mellett szól, hogy egy belföldi székhelyű ügyvédi irodával kell munkaviszonyt létesíteni. A RAK illetékessége ugyanis csak az adott szövetségi tartományra terjed ki, ahol felügyeleti és ellenőrzési feladatokat lát el a tagjaival szemben. Ez magában foglalja annak ellenőrzését is, hogy biztosított-e az előírt szakmai és különösen az etikai szakmai képzés (*Vitek in Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek*, RAO¹⁰ 30. § 3. pont).
- 18 Az ügyvéd köteles gondoskodni arról, hogy az ügyvédjelölt az ügyvédi szakmai profilnak megfelelő átfogó képzésben részesüljön. Az ügyvédi kamara felügyeleti és ellenőrzési kötelezettsége magában foglalja a közvetlenül az ügyvédnél végzett ellenőrzési tevékenységet is, aki köteles a bizottság ellenőrző szerveinek az ügyvédi irodába való belépést biztosítani (*Gartner in Murko/Nunner-Krautgasser* [szerk.], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, 1. § DSt 186. pont). Erre nem lenne lehetőség, ha az ügyvédjelölt külföldön dolgozna.
- 19 Az osztrák Verfassungsgerichtshofnak (alkotmánybíróság, Ausztria) eddig nem volt kifogása az ellen, hogy a külföldi ügyvédi irodákban végzett munkát ne számítsák bele a törzsidőszakba. A kérdést előterjesztő bíróság sem tartja szakmaiatlannak a törzsidőszakok és a beszámítható időszakok megkülönböztetését, és nem kételkedik a bécsi RAK szakmai gyakorlatok elismerésére vonatkozó kritériumkatalógusának jogszerűségében.
- 20 DF úgy véli, hogy a munkavállalókat megillető szabad mozgásban korlátozzák, mivel pusztán a Németországban való fizikai jelenléte megakadályozza, hogy annak ellenére, hogy kizárólag az osztrák joggal való foglalkozott, egy osztrák ügyvédnél dolgozzon ügyvédjelöltként, és ezt semmi nem indokolja. E kérdés eldöntése főként attól függ, hogy az a körülmény, hogy a törzsidőszakot kötelezően belföldön kell tölteni, sérti-e a munkavállalók szabad mozgását, ha a gyakorlati képzési idő egy része beszámítható időszakként külföldön tölthető.
- 21 DF a 2020. december 17-i Onofrei ítéletre (C-218/19, EU:C:2020:1034) hivatkozik, amely azonban nem az ügyvédjelöltek nyilvántartásába való felvétellel, hanem az ügyvédi kamarába való felvétellel foglalkozott. A Bíróság ott kimondta, tekintettel arra, hogy az ügyvédi hivatás olyan személy általi megkezdésének feltételei, aki egyik tagállamban sem jogosult e hivatás gyakorlására, a mai napig nem képzik uniós szintű harmonizáció tárgyát, továbbra

is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel e feltételek meghatározására. Ebből következik, hogy az uniós joggal nem ellentétes az, hogy valamely tagállam szabályozása az ügyvédi hivatás megkezdését a szükségesnek ítélt ismeretekkel és képesítésekkel való rendelkezéshez köti. A tagállamok e hatáskörét azonban az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságok tiszteletben tartása mellett kell gyakorolni.

- 22 A Bíróság már az 1995. november 30-i Gebhard ítéletében (C-55/94, EU:C:1995:411) kimondta, hogy a hivatás gyakorlásának megkezdését korlátozó nemzeti szabályok főszabály szerint megengedettek, de azokat hátrányos megkülönböztetéstől mentesen kell alkalmazni. A nemzeti intézkedéseknek négy feltételnek kell megfelelniük:
- alkalmazásuk hátrányos megkülönböztetéstől mentes,
 - közérdeken alapuló kényszerítő indokok igazolják,
 - alkalmasak az általuk elérni kívánt célok megvalósításának biztosítására,
 - nem lépnek túl az elérni kívánt cél megvalósításához szükséges mértéken.
- 23 A C-218/19 ítéletben a Bíróság azt is elismerte, hogy egyrészt a fogyasztók védelme, másrészt a megfelelő igazságszolgáltatás olyan céloknak minősülnek, amelyek közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak tekinthetők, és amelyekkel mind a szolgáltatásnyújtás szabadságának, mind a munkavállalók szabad mozgásának, mind a letelepedés szabadságának korlátozása igazolható.
- 24 A jelen esetben az a döntő, hogy egy nemzeti rendelkezés, amely szerint a jelölt gyakorlati képzési idejének egy részét kötelezően belföldön kell tölteni („törzsidőszak”), sérti-e a munkavállalók szabad mozgását, ha a gyakorlati képzési idő más része („beszámítható időszak”) minden további nélkül letölthető külföldön.
- 25 A kérdést előterjesztő bíróság ezt a megkülönböztetést megfelelőnek és az uniós joggal összeegyeztethetőnek tartja. Az uniós jogot átültető európai közösségi ügyvédekről szóló törvény (EIRAG) 18. §-ának (1) bekezdése értelmében az ügyvédi kamarai nyilvántartásba fel kell venni azt, aki Ausztriában letelepedett európai közösségi jogászként legalább hároméves tényleges és rendszeres ügyvédi tevékenységet igazol az osztrák jog területén, beleértve az uniós jogot is. Az uniós jog tehát nemcsak a helyi jog ismeretét, hanem a helyi tevékenységet is megköveteli. A pusztán külföldről történő munkavégzés nem felel meg ennek a követelménynek. Ennek háttérben nyilvánvalóan az áll, hogy ez az egyetlen módja annak, hogy az ügyvédi hivatás belföldi gyakorlásához szükséges gyakorlati tapasztalat megszerezhető legyen. Ha ez a helyzet az ügyvédek esetében, akkor a jelöltek esetében is így kell lennie.